

גם להמליך אצלו

פרשה זו כוללת בעיקרה שני סיפורים: קניין הקבר לשרה אמנו והבאת רבקה לאשה ליצחק, מוות והתחננות — דרך הולך ודור חדש בונה ביתו. בתחילת הפרשה:

[illegible]

בס"ד תש"פ

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044

ראינו בפרשה הקדומה: לוט החישה בסדום והחזתו בבני הארץ. חתניו לקחו בנותיו היו סדומיים, גם לפי מהותם. ואלו בפרשתנו אברהם אבינו משיביל את עבדו וקו ברתו:

אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁתְךָ לְבִנְיָהּ מִכַּנְּתוֹת הַפְּנִימִיּוֹת אֲשֶׁר אֵלֶיךָ אֵלֹהִים צִוְּךָ.

תמלול מפגשים על פי ד"ר.

ודברנו בענייני הקודם על סיבות צו זה שנחנך אברהם לעבדו וכן על הכליות, ונזכרנו שיותר מתקבלת על הדעת תפיסת אותם פרישים האזורים שלא שלח אברהם את עבדו אל משפחתו, שלא נתן לו "כתובות" מסוימת, אלא שלחו אל אריצו לכוור אשה לבנו. ונפנה הפעם השומות לבנו לדרך בה ביצע השליח את שליחותו. מה שעשה הצדד בהגיעו אל העין "לעת ערב ללכת צאת השואבות" ידוע: עמד בתפילה וקבע לו סימן. וההחלטות ראשונים ואחרונים על כך, אם היה במעשהו משום נחש או היה בו משום מבחן.

את ההבדל שבין שניהם הטביר ה"מה"ר ל' מפרג בפירושו לרש"י "גור
זאריה" לפסוק יג של פרקנו:

ואפילו סופר עליו [ועל סימון] לגמרי, אין זה נידון, כיון שלא נידון ראוי הדבר בצדק, ואין אסור נידון רק במשך בלתי נידון. ה"ל כאן שום צדק קדור ודאי.

הי"י שרה — אשר לא תקח אשר להי מבנות הכנעני אשר אני יושב בקרבן

[ב] לאיו משתי התפישות יש להביא ראיה מז דפוסק (בראשית מג. ז) :
ש"אול שאל האיש לנו ולמודתנו וכו" ?

[ג.] מצא עוד שינויים שהחנים העבד בסיפורו כדי "לכבדם שישמחו עלי". כשם שחפרש הרמב"ד את השינוי שלנו כאן.

गणेश (2)

[א] ה' אלהי השמים אשר לקחני
מבית אבי וזמארץ מולדתי (כד, ז).

לך לך מארצך ומביתך (יב, א).

התורכ'ל למצוא סיבה לשוני הסדר ?

【2】

ה' אלהי השמים אשר לקחה נח... (כד, י).

אני ה' אשר הוצאתי מ... (פסוק).

התוכל להסביר למה בחר אברהם בלשון "לקח" ולא בלשון "היגלה" "יצא" ?

⋮

כה אמר ה' צבאות: אני לקחתיו מן הנה מֵאֲחֶר הַצֵּאן לַהֲרִית נְגִיד עַל עַמִּי
עַל יִשְׂרָאֵל (שְׁמ"ב ז, ח).

ויקחני ה' מאחורי הצאן ויאמר אלי ה' ; לך הנבא אל עמי ישראל (עמוס ז, טו).

[2]

הגמ"א י"ג ואמצע מים (כד, יז).

ה'ל'ע"ט י' נא מן ה'אדום ה'אדום (כ"ה ל').

הסביר את ההבדל בין שני הביטויים.

(ושיים לב : משלי יג, כה : צדיק אכל לשובע נפשו ובטן רשעים מחסר)

100

(3) הנה מקצרת האורה בפסוק ש' באברה: "ספר העד באברה"

הדברים אשר

77292 (2-77)

וה' יבן את אגרותיך (א, כד.) (4)

“三三”

להודיע האמור לפניה, שלא שלח עקרי לקוח אשר ממששתתו מחמת חוסר נשים בארץ כנען, שלא היו רוצין להויתר לו, שהיו נתרד בכל, וכל העולם מתאזרם להויתר לו, אבל הוא לא רצה כי אם ממששתתו. והיו שאר העצב (כד, לה): "וזה בדרך את אנני ארמי לפוש הוצרך יימולה: "בדך את אברהם בכל", כבוד (כ, יח): "ידוע הוא אנני כנען".

[א] מה קשה לך בפסוקים ?

[ב] מה הסייע הנתינתו לו מזן הפסוק ט, יח?

ועי שהוא סמל להכנסת אורחים, שהורשי הכונה זו של מכבים אורחים ביד גריבה ובעין טובה לביני אחיו עד לדורות מאוחרים — האם לא נאה ויאה הוא שמי שעמידה להיות אשה לבנה, תיבחר גם היא בהכנסת אורחים, בסיפוק צורך ראשוני לאדם ולהמה — בנהיגת מים ?

ואולם נשנו נא לב להמה פריטים במבחן ונזכור את אשר למדנו כבר בעיונונו לפירוש ורא' (עמ' 139) שאין מדרכה של התורה להרבות ואף לא להזכיר במקצור פריטים ציוריים, פריטי נוף, ריהוט, כליים, פריטי עשייה של חיי יום יום וכדומה, ואם תזכירם תפריטם — הרי הוא לצורך ושוב, והנה נשים לב לפריטים הבאים: (א) החוויה מספרת בפירוט מתמיה, שעשרה ולא פחות היה מספר הגמלים אשר לקדם אליעזר לדרך. (ב) התורה מציגה פעמיים שלא להתהוה העין סמוכה לשוקת אלא רק קרובה לה ושלשם שאיבה היה צורך בעליה וירידה:

כדי ש' ופ' ד' תעשה ותמלא כףך ופ' ע' ל.

כדי ש' ותמלא ותע' פ' ד' אל' השקת ופ' י' ע' אל' תבא' לשאב ותשאב.

(ג) שלש פעמים מדישה התורה ושוב בפירוט מתמיה, שהגמלים כו' ל' שותו עד כלותם:

כדי ש' — — — גם לזמלך אשאב עד אם-פלו לשותה.

כדי ש' — — — ותשאב ל' כ' ל' גמליך.

כדי ש' ופ' א' ש' פ' ל' ל' הגמלים לשותה — — —

ונזכור שהגמל ספיגת המזכר, יקרא אגור הוא מימיו לימים מספר, ואולם כחוס הדרך הארוכה, אחרי עזבונו את המדבר נמרוקן "מחסנו" ורבים מאד צרכיו למים.

מה משמעותו של פירוט זה? להדגיר שלא בריצה אחת אל הבאר ולא בשתיים ולא בשלוש נעשתה העבודה, אלא בהליכה הלוך וחזור, בירידה העיניה ובעלייה ממנה, ביציקת המים אל השוקת ובריצה חזרה אל הבאר, ושוב ירידה ועלייה עם הכי, המלא וכו': "עד אם כלל לשותה". וכל זה נוכח עמידת האישי "משתאה" — מהישי", והוא "והאנשים אשר אתה" אננם משתתפים בעבודה ההולכת ונעשית לעיניהם, בלא שאלה, כלי המיניה, בסבלנות, בריצה, בשקידה: "ותשאב לכל גמליך". ואולם הפיקודים ואנשי המצווה שבזמננו החושבים שפניות הוא מצד הנערה הטורחת, יגיעה ועמלה — ודאי שעות — לורים אלה ולגמליהם, כינוי אלי את רבקה אמנו ואת הלוקח אשר רצתה התורה ללמדנו במבחן זה, בנכונות את דברי עקביא בן מהללאל — אדם מופלא וגדול בחכמה וברואת חטא — שאמר (ערויית פרק ה, משנה ו):

והנהביל הוא בין מי שאומר: "צבי המפסיקו בדרך" (תרי"ש) דברים ית, ד"ה "מנחש" ועל כן אל יצא למסע לבין מי שאומר: "נתקשרו השמים בעבים" ועל כן אל יצא לדרך.

וגר' הרמב"ם הקובע (הלכות עכ"ם יא' ד) שקביעת סימנים "אם יאיר לי כד — אעשה דבר פלוני; אם לא יאיר, לא אעשה, כאל יעזר עבר אברהם הוא נחש ואסור" קובע הר"ב ד' בהשנותיו:

וה שיבוש גדול הוא שהרי הנכר מותר וטוהר... ואין חשב על צדקים כמותם (אליעזר עבר אברהם ויונתן בן שאול — שמיא פוק יד) — עכירה זו? ואי הרי איהו, מפסיק פולסה נזרוא לאפשי.

והאברהמאל פירש שלא היה בדברי אליעזר משום נחש או קסם וקביעת סימנים פריודותיה אלא שעשה בה מבחן פסיכולוגי, והרזיב דבריו אלה המלבי"ם:

לאחר שיבחר מהו את היותר יפה בתואר ובמראה הלא יסתר לדעת שיה מיוחסת וזה יבורר על ידי שהאמר: "שהו וגם גמליך אשקו", שבהו ידע בברור שהיה אשה טובה במידות בעוה ובדרכות ובחמדות, וזה מצד ארבע בחינות:

(א) "הנה אנכי ניצב על עין המים" וראוי שהנערה תאמר: הלא אתה עומד על העין, ולמה לא תשתח מן המים אשר לפניך ?

(ב) שבונו אנשי העיר יוצאות, והלא תאמר: למה תצא דווקא שאשקו אנכי, שכבר שמוני הכר על שכמי, לך אל נערה אחת שעוד הכר בידה וחתן לך בים ?

(ג) שאשאל דווקא שהיא חשה הכי, שהו סוחר גדול להוריד הכר מעל שכמי אל ידיה להשקות אותה, והלא ראי שהכעס על זה ותאמר: הט אתה את הכר שעל שכמי ושתה, שלא אצטרך להוריד הכר מעל שכמי.

(ד) שהאמר אלי "שהו וגם גמליך אשקו", שהו סימן על חמדות וטוב לבתי, שאו ראוי שתחשוב בלבה: האישי הזה בודאי יש לו איזה כאב בידיו, שלכן אינו יכול לשאוב מן העין ולא להטות הכר בעצמו, ועל פי זה תחשוב: אם אין לו כוח לשאוב מים לעצמו, כל שכן שאין לו כוח לשאוב גמלים, ובהו תתעורר בנחת לכה ובטובה שתחום על צער בעלי חיים להשקות גם הגמלים.

כלל של דבר: העבר עשה כאן מה שקריו בימינו מבחן באופי, וקמה מידה לטוב אופיה בחר במידה אחת והיא גמילות חסדים י.

י בעל ת"כ"ר" על התורה אומר על כך לפירשנו בדרך "צחוק":
לא ברק את רבקה כי אם במידה זו אם יש לה עין טובה וגמילות חסדים היא...
והוא אמר: "כל כלה שעיניה יפות, אין כל גופה צריך בריקה", וזה דבר שהחוש מכחש, כי כמה מבערות בעולם שעיניהן יפות, ועוד קשה: מה ראו חתיל לחתן עצה לבדוק אותן יופי חיצוני זה, והלא "שקו חתן והכל ויוסע"? אלא דוא שנתנו עצה לבדוק אותן מעשים, וזאת העצה היעוצה, שיבדוק אם היא בעלת ע"י יפה וגמילות חסדים, כי אם עיניהם יפות בבריות, אז היא בלי ספק שלמה בכל המידות. ולמדו חתיל מן אליעזר שלא בוק את רבקה כי אם במידה זו, כי היא בניין אב על כל המידות.

(3) אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר: לוירע אתן את הארץ הזאת, הוא שלח מלאכו לפניך (כד 1).

רש"י (מקורם בספרי האזינו יג):

"י"י אלהי השמים: עד שלא בא אברהם אבינו לעולם, כביכול לא היה הקב"ה מלך אלא על השמים בלבד, שנאמר: "ה' אלהי השמים וְאֵשׁ לְקַחְנִי", אבל משבא אברהם אבינו לעולם, המליכו על השמים ועל הארץ, כענין שנאמר (כד 2): "ואשבעני בך" אלהי השמים ואלהי הארץ."

[א] הסבר מה כוונת המדרש בדבריו:

"הקב"ה מלך על השמים בלבד"
משבא אברהם אבינו לעולם
"אברהם המליכו לקב"ה וכי".

[ב] הכא ראייה לדברי רש"י: "שהגדלתיו בפני הבריות"; היכן מצינו בפרשת לך לך שבאמת כבר "היה רגיל בפני הבריות"? ¹

[ג] מה ראה רש"י להביא דברי המדרש לפסוק ז ולא הביאם — בעקבות המדרש — כבר לפסוק ג? ²

מוסב לי לחיקא שוטה כל ימי ולא לעשות שעה אחת רשע לפני המקום.

וכן לא עשתה רבקה חשבונות של מעשיות ופיקחות בתורה מים לאדם ולזה, "שונטים" אלה הם הם מקיימי צולם מאז ומתמיד.

שאלות לעיון ולדקדוק

- העבד הנשלח על ידי אברהם להביא אשה לבנו, ליצחק, מכוונת בפרשתנו בנינויים שונים, שים לב לכינויו השונים ונסה להסביר, למה בחרה התורה פעם בכינוי זה ובמקום אחר בכינוי אחר:
  - ויאמר אברהם אל עבדו יצחק בִּיטוּהַמְשַׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ — (כד, ב).
  - ויאמר אליו העבד אֵלֵי לֹא תֵאֲכַל תֵּאֲכַל — (כד, ד).
  - וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם — (כד, ט).
  - ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל טוב אדניו ביָדוֹ — (כד, י).
  - וירץ העבד לקראתה ויאמר: הַמֵּאֲנִינִי נָא — (כד, יז).
  - והאיש משתאה לה מתריש לדעת ההצליח ה' דרכו — (כד, כא).
  - ויקח האיש את הַבֵּן — (כד, כב).
  - ויקח האיש וישתחו לַה' (כד, כו).
  - ויבא אל האיש ויהי עמו על הגמלים — (כד, לב).
  - ויהי כאשר שמע עבד אברהם את דבריהם — (כד, נב).
  - ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה — (כד, נג).
  - וישלחו את רבקה אחתם ואת מנקה ואת עבד אברהם — (כד, נט).
  - ותקם רבקה ונעדרתה... ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך (כד, סא).
  - ותאמר אל העבד... ויאמר העבד: הוא אדני — (כד, סח).

(2) הסבר למה שינה העבד בסיפורו להורי רבקה מעצם המעשה והפך את המסר:

העובדה
ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות
ויקח האיש נוס זהב — (כד, כב).
ויאמר: בת מי את — (כד, כג).
ויאמר: בת מי את — (כד, כד).
ויאמר: בת מי את — (כד, כה).
ויאמר: בת מי את — (כד, כו).